

ЕМПІРИЧНЕ ПРАВОЗНАВСТВО

УДК 347.91(4/8)

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.1.19>

СВІТЛАНА СТЕПАНІВНА МИРЗА,

кандидат юридичних наук, доцент,
Одеський державний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-4155-7513>,
e-mail: 17svetlana@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ З АНГЛОСАКСОНСЬКОЮ І РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЮ ПРАВОВИМИ СИСТЕМАМИ

Проаналізовано особливості етапів становлення та подальшого розвитку інституту медіації в зарубіжних країнах з англосаксонською і романо-германською правовими системами. На основі узагальнення провідних зарубіжних практик проведено короткий огляд професійної підготовки медіаторів у країнах із різними правовими сім'ями. Обґрунтовано доцільність упровадження зарубіжного досвіду розвинених країн у підготовку медіаторів в Україні. Зроблено висновок, що законодавче закріплення інституту медіації в Україні на прикладі розвинутих країн з англосаксонською і романо-германською правовими системами забезпечить швидке та ефективне позасудове вирішення спорів.

Ключові слова: медіація, медіатори, посередництво, альтернативні способи вирішення спорів, англосаксонська правова система, романо-германська правова система.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Історично склалося так, що у певні епохи існували різноманітні форми врегулювання конфліктів, які передбачали сукупність заходів і рішень, здатних тимчасово або остаточно погасити конфлікт між сторонами у формі, притаманної для цього конкретно-історичного суспільства. Аналіз наукової літератури з проблем медіації та її розвитку свідчить про те, що у багатьох країнах світу з різними правовими системами, зокрема з англосаксонською і романо-германською, процес становлення медіації проходив у три етапи та мав характерні для кожної правової сім'ї особливості. Враховуючи інтенсивний розвиток інституту медіації в Україні й у всьому світі загалом, беззаперечним є той факт, що запровадження альтернативних методів урегулювання спорів поряд із системою правосуддя є найефективнішою передумовою вирішення правових спорів. Відповідно зазначені перетворення активізували інтерес щодо дослідження проблем урегулювання конфліктів у розвинених державах з англосаксонською і романо-германською правовими системами.

Стан дослідження проблеми

Проблеми розвитку та становлення інституту медіації, а також урегулювання конф-

ліктів у зарубіжних державах за допомогою медіації розглядаються в наукових працях таких вітчизняних та закордонних учених, як Ю. В. Баулін, А. В. Біцай, Х. Бесемер, В. С. Гопанчук, Т. І. Кисельова, Ю. П. Крисюк, Л. І. Лав, Т. Метзгер, Т. Д. Подковенко, М. Я. Поліщук, Ю. Д. Притика, М. І. Хавронюк, І. Г. Ясиновський та інших дослідників. Однак вивчення практики застосування медіації в країнах з англосаксонською і романо-германською правовими системами та ефективності впровадження конкретних моделей цієї процедури в Україні залишається актуальним з огляду на відсутність комплексних досліджень, присвячених цій проблематиці. Це обумовлює необхідність подальших ґрунтовних досліджень у зазначеному напрямку.

Мета і завдання дослідження

Метою цієї наукової статті є розгляд сучасної системи підготовки медіаторів у розвинених країнах із різними правовими системами, їх порівняльний аналіз у контексті проблематики загальноприйнятих способів та методів підготовки медіаторів у світовій практиці з подальшим упровадженням в Україні зарубіжного досвіду розвинених країн у цьому напрямку.

Досягнення мети можливе за умови виконання таких *завдань*: визначення особливостей становлення та подальшого розвитку інституту медіації в зарубіжних країнах з англосаксонською і романо-германською правовими системами; на основі узагальнення провідних зарубіжних практик проведення аналізу професійної підготовки медіаторів у країнах із зазначеними правовими сім'ями; узагальнення зарубіжного досвіду підготовки медіаторів та опрацювання можливостей його використання в Україні.

Наукова новизна дослідження

Уперше сформульовано пропозиції щодо розробки практики застосування медіації та підготовки професійних медіаторів на прикладі країн з англосаксонською і романо-германською правовими системами та ефективності впровадження конкретних моделей цієї процедури в Україні (німецька, австралійська моделі).

Виклад основного матеріалу

Як було нами вище зазначено, інтенсивний розвиток інституту медіації в Україні та у багатьох країнах з англосаксонською і романо-германською правовими системами призвів до того, що все частіше громадськість звертається до таких понять, як «відновне правосуддя», «посередництво», «медіація» або «примирення». Слід відзначити, що зазначені поняття закріплені в численних нормативних актах різних організаційних структур як європейського, так і світового рівнів. Нагадаємо, що медіація – цивілізований процес вирішення проблем між сторонами на основі переговорів з участю нейтрального посередника (медіатора) [1, с. 27]. Іншими словами, медіацію можна назвати програмою примирення сторін. У контексті нашого дослідження доречним буде також згадати і приєднатися до формулювання медіації, яке визначив європейський експерт Ради Європи зі справ медіації та відновного правосуддя М. Райт, а саме: «медіація є процесом людським, а не судовим, який модернізує кримінальний процес і породжує повагу до справедливості» [2].

У сучасній науці визначено наступні етапи розвитку медіації у країнах із різними правовими системами, які мають свої особливості та специфічні риси. Так, перший етап становлення медіації пов'язаний із необхідністю врегулювання конфліктів, що виникали у племенах, громадах, а в подальшому – із врегулюванням конфліктів між містами-державами. Безперечно те, що у цей час офіційно поняття «медіа-

ція» не застосовувалось. Натомість вживалося поняття «посередництво». Цей етап становлення медіації притаманний первісному суспільству й античності, відповідно деякі вчені вважають його передісторією медіації.

У давнину вважалося, що примирення було складною процедурою і вимагало мудрості й великого досвіду, тому примирителями в минулому були люди поважні і мудрі: вожді, жерці, аксакали, старійшини. Найбільшого розвитку зазначена процедура набула в регіонах з розвиненою торгівлею. Багато істориків знаходять коріння сучасної медіації у фінікійській цивілізації, основною діяльністю якої була морська торгівля, а також у Стародавньому Вавилоні [3, с. 3]. Це є цілком зрозумілим, оскільки у сфері морської торгівлі укладалося багато правочинів, угод, відповідно до цього іноді між сторонами виникали спори, які потребували їх врегулювання.

Водночас подібну практику застосування процедури медіації мали древні іудеї, відома вона була і в Африці. До речі, у багатьох африканських країнах до сих пір зберігся інститут народних зборів, де конфлікт вирішується за допомогою персони, якій все довіряють і яку всі поважають [3, с. 12].

Інститут медіації знали у древності й такі держави, як Стародавній Китай та Японія, де медіація була головним засобом для вирішення спорів. Зазначимо, що в Китаї і сьогодні використовується медіація та діють так звані «Народні комітети щодо примирення».

В античній Греції конфлікти між містами-державами регулювалися шляхом посередництва третіх осіб – інших міст. Невеликі грецькі міста також пропонували посередницькі послуги в конфліктах між великими містами-державами, такими як Афіни, Спарта [4, с. 55].

Другий етап розвитку інституту медіації припадає на епоху середньовіччя і новий час, коли назріла крайня необхідність у припиненні багаторічних війн між державами. Для цього етапу характерним є прийняття у 1803 р. першого в історії людства правового документа у сфері медіації, так званого «Акта посередництва». Вважаємо, що саме з цього моменту було покладено початок розвитку медіації як погоджувальної або посередницької процедури, в межах якої сторони просять третю особу або особу («посередника») надати їм допомогу у спробі досягти мирного врегулювання їхнього спору, який виник з договірних чи інших правовідносин.

У період нової історії відомий історичний факт медіації, в якій посередником у конфлікті між Швейцарією, Німеччиною і Францією

виступив Наполеон Бонапарт. У 1803 р. Наполеон видав «Акт про медіацію» (або «Акт посередництва»), що надав Швейцарії незалежність і відновив її колишній державний устрій.

Третій етап пов'язаний із масовою необхідністю розвитку медіації, закріпленням її на законодавчому рівні та застосуванням у різних сферах діяльності. Для цього етапу характерний інтенсивний розвиток медіації у другій половині ХХ століття в країнах англосаксонського права – США, Австралії, Великобританії, а вже пізніше і в континентальній Європі з'являється поняття «медіація» в сучасному її розумінні.

Перш ніж визначити особливості медіації у країнах із різними правовими системами, вважаємо за необхідне проаналізувати основні риси англосаксонської та романо-германської правових систем. Так, романо-германська правова сім'я утворилася внаслідок історичного розвитку держав континентальної Європи і правових систем цих держав. На виникнення і формування цієї правової сім'ї вплинула концепція римського права, яка є фундаментом для всієї романо-германської правової сім'ї. У всіх правових системах цієї сім'ї присутній поділ права на публічне та приватне, а також розподіл на галузі права. У країнах цієї правової сім'ї можна відзначити дві протилежні тенденції, які близькі за своєю природою: по-перше, це проникнення публічного права у сферу приватного права і, по-друге, застосування інститутів і засобів приватного права під час виконання публічно-правових дій. Однією з головних ознак романо-германської сім'ї є наявність зобов'язального права, аналога якому в інших правових сім'ях не існує.

За загальним правилом для романо-германської правової сім'ї характерні такі ознаки: більш високий рівень абстрактності норм права у порівнянні з нормами англо-американського права; схожість юридичної термінології, методів роботи юристів, системи їх професійної підготовки; домінування матеріального права над процесуальним; наявність кодифікованих нормативно-правових актів.

Натомість англосаксонську правову сім'ю також називають сім'єю загального права, яка є найбільшою правовою сім'єю після романо-германської. У даний момент часу до неї входять правові системи Австралії та Нової Зеландії, Канади, США і Великобританії.

Усі правові системи країн англосаксонської правової сім'ї, або сім'ї загального права характеризуються відсутністю безпосереднього впливу на них римського права.

Структура права в англосаксонській правовій сім'ї, сама концепція права, система джерел

права зовсім інші, ніж у романо-германській правовій сім'ї. В англійському праві відсутній розподіл на публічне та приватне право, безумовний пріоритет відводиться процедурному праву або процесуальному, а не нематеріальному. Форми позовів, докази, процедурні правила є переважно усними, існує безперервне судочинство, строгі винесення рішень, що є специфічними особливостями англійського права.

Водночас англосаксонська система права відрізняється від романо-германської системою джерел права, в якій головним джерелом є правовий прецедент, так склалося історично. Крім прецеденту, до джерел англосаксонської системи права входять також нормативно-правовий акт (закон або статут) та звичаї, що мають першочергове значення [5, с. 456].

У зв'язку з тим, що останнім часом виникає неабиякий інтерес до медіації як нетрадиційної форми розгляду спорів та конфліктів у межах різних правових сімей, національні моделі альтернативного розгляду спорів цілком відповідають традиціям англо-американської та романо-германської системи права.

Із приводу англосаксонської моделі медіації слід зазначити, що вона відрізняється від романо-германської демократичністю доступу до цього виду діяльності, а також досить ліберальними вимогами до рівня загальної і спеціальної освіти потенційного медіатора, універсальністю застосування (у сфері як публічних, так і приватних відносин).

На відміну від англосаксонської романо-германську медіацію як соціальну інституцію вирізняє певна корпоративна замкнутість, сполучена з прагненням юридичної спільноти професіоналізувати медіацію і тим самим взяти її під свій контроль. Це провокує виникнення досить високого освітнього і навіть фінансового цензу, який об'єктивно блокує повсюдне поширення медіації «поверх професійних бар'єрів» [6; 7].

Серед країн романо-германської правової системи виникнення медіації на професійному рівні, в першу чергу, пов'язано із Німеччиною, де медіація давно та успішно практикується. Слід зазначити, що розвитку медіації в цій країні жодним чином не заважала тривала відсутність спеціалізованого закону про медіацію. Спеціальний Закон «Про медіацію» з'явився у Німеччині лише у 2012 р. Вважаємо, що він став логічним продовженням імплементації Директиви № 2008/52/ЄС Європейського Парламенту «Про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах».

Відзначимо, що Директива розповсюджувала свою дію на транскордонні спори держав-

членів, але не виключала того, що держави-члени можуть застосовувати її положення до процесів медіації всередині своїх держав (п. 8 Директиви)¹.

Проте до моменту прийняття спеціального Закону та норми щодо медіації в законодавстві Німеччини були присутні положення про медіацію, зокрема, у цивільно-процесуальному, сімейному законодавстві, в окремих нормативно-правових актах федеральних земель. Наприклад, у §135 Закону «Про провадження з сімейних справ і справ добровільної юрисдикції» зазначено, що суд може зобов'язати подружжя отримати консультацію про медіацію (посередництво) або інші засоби альтернативного вирішення спору. Разом з тим до прийняття спеціалізованого Закону «Про медіацію» в Німеччині існувала практика проведення медіації суддями, які називалися суддями-медіаторами [8].

Першою формою медіації в Німеччині стала медіація щодо правопорушників та потерпілих, яка набула розвитку і визнання як у теорії, так і на практиці у сфері посередництва [9]. Перші експериментальні програми у цьому напрямку в Німеччині почалися у 1985 р. щодо неповнолітніх. На сьогодні в країні нараховується більше 400 таких програм. Отже, як бачимо, Німеччина є однією з розвинених держав із романо-германською правовою системою, яка має багатий позитивний досвід для впровадження його в Україні.

Як і в багатьох європейських країнах, у Франції медіація почала відроджуватися на початку 1970-х років. На відміну від німецької моделі у Франції поняття «медіація» має ширше розуміння і пов'язане з використанням державних повноважень у випадках прийняття участі третіх осіб в управлінні конфліктом. У Франції навчання з медіації може здійснюватися безпосередньо державою та її судовою адміністрацією. Також зазначене навчання можуть проводити інші суб'єкти, що мають спеціальні ліцензії та видають дипломи, які сертифіковані державою. Разом з тим навчання можуть здійснювати відповідні центри медіації.

Із самого початку підготовка медіаторів у Франції була сферою діяльності посередницьких організацій здебільшого у сфері сімейної медіації, медіації жертв, а також постраждалих від дій злочинців. Так, наприкінці 1980-х років

курси з навчання медіації не перевищували 30 годин. На сьогоднішній час кількість годин поступово збільшилась і може перевищувати 500 годин для отримання державного диплома з сімейної медіації та ступеня магістра права у сфері медіації.

У контексті нашого дослідження буде до речним відзначити, що на відміну від англосаксонських країн органи медіації у Франції не приділяють особливого значення процедурі акредитації медіаторів, однак видають перевагу дипломам медіаторів, які видані університетами або крупними посередницькими компаніями.

На відміну від вище зазначених нами країн романо-германської системи права у деяких країнах англосаксонської правової системи, зокрема в Австралії, відсутні обов'язкові вимоги щодо акредитації або підготовки медіаторів – у сфері акредитації та навчання медіаторів задіяна велика кількість різноманітних і незалежних одна від іншої організацій. Відсутні єдині державні вимоги щодо організацій-провайдерів медіативних послуг, у тому числі до їх організаційно-правової форми. У межах цієї країни та згідно із чинним законодавством Австралії медіатори мають право працювати на індивідуальній основі.

У Німеччині – країні з романо-германською системою права, як і в Австралії, медіатори не підпадають під державне регулювання, і, як наслідок, стилі медіації в цих країнах також відрізняються. Сьогодні тенденції у Німеччині вказують на можливий розвиток стандартів акредитації і практики медіації залежно від певної сфери, де вона застосовується.

Сполучені Штати Америки мають свою історію розвитку медіації. За загальним правилом прийнято вважати, що 1976 рік є початком упровадження альтернативних способів вирішення спорів, оскільки саме тоді виявився взаємозв'язок цих методів із судовою системою США. У 1976 році відбулася конференція, на якій деякі судді сказали, що «має бути знайдений кращий спосіб вирішення спорів, ніж суд» [3, с. 27]. У той же час гарвардський професор Френк Зандер увів поняття «суд із безліччю дверей», тобто коли суд може запропонувати сторонам не тільки судове слухання, а й інші підходи, такі як медіація або арбітраж.

На сьогоднішній день процедура медіації у США врегульована єдиним «Актом про медіацію» 2001 р., а також чинним законодавством, яке діє в окремих штатах.

У 1980-х рр. інститут медіації став стрімко розширювати свою територію. З Америки популярні процедури з примирення сторін швидко проникли в інші країни англосаксонського

¹ Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах : від 21.05.2008 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95 (дата звернення: 11.01.2020).

права: Англію, Ірландію, Канаду, Індію, Австралію – і далі поширилися по всій Європі. Медіація закріпилася на законодавчому рівні в Нідерландах, Франції, Німеччині, Бельгії, Швейцарії, Італії. До речі, саме Швейцарія часто й успішно виступає як нейтральний посередник у вирішенні міжнародних конфліктів. Пріоритет віддається мирному врегулюванню спору. Поряд із цим наприкінці 1980-х рр. у Німеччині також відкрилися перші курси з навчання медіації.

В Австрії Роланд Проксч і Стендлі Кохен провели у березні 1992 року семінар з медіації. У ньому взяла участь велика кількість фахівців по роботі з сім'єю. Як наслідок, учасники семінару почали використовувати медіацію у своїй роботі, коли це стосувалося конфліктів. Водночас поширення медіації підштовхнуло Міністерство юстиції Австрії до обговорення можливості введення медіації як засобу допомоги особам у період розлучення. Вважаємо це дуже корисним досвідом і для Української держави, особливо в розрізі вирішення спорів серед подружжя, які знаходяться на стадії розлучення.

У цей час в Австрії було організовано кілька пробних проектів – у Зальцбурзі і Флорідсдорфі, результати яких були інституційно закріплені створенням Товариства Ко-медіації – проведення медіації двома або більше медіаторами. Цікавим моментом є те, що Австрія – одна з небагатьох країн світу, де професію медіатора внесено в номенклатуру професій.

Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Джек Хіммельштейн і Гарі Фрідман із США були запрошені юристами Німеччини для проведення курсів із медіації фахівцям, які займаються сімейними спорами і розлученнями. Після досить тривалого курсу навчання багато хто зі слухачів створили власні центри медіації для розв'язання сімейних спорів [4]. До речі, у більшості німецьких правових школах уведено постійний курс медіації.

Висновки

Таким чином, на основі аналізу зарубіжного досвіду використання медіації та її процедур можна констатувати, що сьогодні медіація є досить затребуваним методом вирішення конфліктів у світі. Міжнародна підтримка сфери застосування медіації постійно розширюється. Уважаємо, що в історії становлення медіації в зарубіжних країнах можна виділити три етапи, а саме: етап зародження медіації в зарубіжних країнах; перше застосування медіації під час виникнення конфліктів; законодавче врегулювання процедури медіації у врегулюванні правових конфліктів, а також практичне її застосування.

Також аналіз розвитку медіації в розвинутих країнах світу дозволяє зробити висновки про наявність двох моделей медіації: англосаксонської моделі, в рамках якої медіація не знаходить чіткого законодавчого регулювання і єдині вимоги до навчання медіаторів відсутні, і континентальна модель, в рамках якої медіація є процесуальним інститутом, закріпленим в законодавстві поряд із вимогами до навчання медіаторів, акредитації та сертифікації. Водночас у деяких країнах романо-германської системи права, зокрема в Німеччині та у Франції, вимоги до підготовки медіаторів або відсутні, або не регулюються на державному рівні. Корисним у впровадженні зарубіжного досвіду підготовки медіаторів в Україні може стати, зокрема, впровадження у сферу акредитації та навчання медіаторів великої кількості різноманітних та незалежних одна від іншої організацій; введення медіації як засобу допомоги подружжю в період розлучення на стадії розірвання шлюбу; введення постійного курсу медіації для здобувачів вищої освіти у вищих навчальних закладах.

Список бібліографічних посилань

1. Подковенко Т. О. Інститут медіації: зарубіжний досвід та українські перспективи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 26–31.
2. Tydzień Mediacji – Międzynarodowy Dzień Mediacji // Polskie Centrum Mediacji 2000 : сайт. URL: http://mediator.org.pl/aktualnosc/36/1,,84,Tydzien_Mediacji_Miedzynarodowy_Dzien_Mediacji/ (дата звернення: 11.01.2020).
3. Лав Л. Суд со множеством дверей. *Медиацция и право*. 2010. № 1 (15). С. 2–28.
4. Бесемер Х. Медиацция. Посредничество в конфликтах / пер. с нем. Н. В. Маловой. Калуга : Духовное познание, 2004. 176 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 704 с.
6. Metzger T. *Mediation im Nachbar-, Miet- und Verbraucherrecht* // *Mediation für Juristen: Konfliktbehandlung ohne gerichtliche Entscheidung* / S. Breidenbach, M. Henssler (eds.). 183 p.
7. Gehm J. R. Victim-Offender Mediation Programs: An Exploration of Practice and Theoretical Frameworks. *Western Criminology Review*. 1998. Vol. 1, iss. 1. URL: <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=180746> (дата звернення: 11.01.2020).

8. Сергеева С. Медиация. А як у них? // Юридична газета online : сайт. 27.10.2017. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/mediaciya-a-yak-u-nih.html> (дата звернення: 11.01.2020).

9. Bundesarbeitsgemeinschaft für Familienmediation // Onlinestreet : сайт. URL: <https://onlinestreet.de/278964-bundesarbeitsgemeinschaft-fuer-familienmediation> (дата звернення: 11.01.2020).

Надійшла до редколегії 13.01.2020

МЫРЗА С. С. ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ МЕДИАЦИИ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ С АНГЛОСАКСОНСКОЙ И РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ПРАВОВЫМИ СИСТЕМАМИ

В статье проанализированы особенности этапов становления и дальнейшего развития института медиации в зарубежных странах с англосаксонской и романо-германской правовыми системами. На основе обобщения ведущих зарубежных практик проведен краткий обзор профессиональной подготовки медиаторов в странах с различными правовыми семьями. Обоснована целесообразность внедрения зарубежного опыта развитых стран в подготовке медиаторов в Украине. Сделан вывод, что законодательное закрепление института медиации в Украине на примере развитых стран с англосаксонской и романо-германской правовыми системами обеспечит быстрое и эффективное внесудебное разрешение споров.

Ключевые слова: медиация, медиаторы, посредничество, альтернативные способы решения споров, англосаксонская правовая система, романо-германская правовая система.

MYRZA S. S. SPECIFIC FEATURES OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF MEDIATION IN FOREIGN COUNTRIES WITH ANGLO-SAXON AND ROMANO-GERMANIC LEGAL SYSTEMS

In the context of radical changes taking place in the field of jurisprudence, the topic of researching innovative forms of mediation, which has recently become a phenomenon of legal reality, becomes especially relevant. The scientific work is focused on studying the peculiarities of the formation and development of mediation in foreign countries with Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems, as well as the procedure for training professional mediators in these countries. According to the chosen topic, the purpose of this scientific article is to consider the modern system of training mediators in developed countries with different legal systems, their comparative analysis in the context of common methods and techniques of training mediators in the world practice, with further implementation of international experience of developed countries in Ukraine, as well as perspectives for applying mediation as an independent way of resolving legal disputes in Ukraine.

In accordance with the purpose and objectives of the research, the author of the scientific work has used a set of methods and techniques of scientific cognition, both general theoretical, special and scientific. Using the epistemological method of the research, the author has defined the essence of mediation as a separate alternative way of resolving disputes, which was initiated in the 60-70s of the XX century in the United States of America. Using the historical method, the author has studied the stages of development of mediation in foreign countries with Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems. The comparative and legal method has been used to generalize international experience in the development of mediation and training of mediators in Ukraine, to develop recommendations for the introduction of such experience in the area of alternative dispute resolution along with litigation.

The peculiarities of the stages of the formation and further development of the institution of mediation in foreign countries with Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems have been analyzed. Based on the generalization of leading international practices, the author has conducted a brief overview of the training of mediators in countries with different legal systems. The expediency of introducing international experience of developed countries in the training of mediators in Ukraine has been substantiated. It has been concluded that the legislative consolidation of the institution of mediation in Ukraine by the example of developed countries with Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems will provide rapid and cost-effective out-of-court settlement of disputes, as well as improve and simplify access to justice. It has been proved that on the basis of the model of mediation development in developed foreign countries, its introduction in Ukraine will allow to bring the provisions of national justice closer to European standards; reduce state budget expenditures, as well as promote the development and enhancement of the legal culture of citizens.

Key words: mediation, mediators, intermediation, alternative dispute resolution, Anglo-Saxon legal system, Romano-Germanic legal system.